S P.W.

Jaargang 4 no. 1

5 april 1957

Coolia

CONTACTBLAD VAN DE NEDERLANDSE MYCOLOGISCHE VERENIGING

Secretariaat: Mej. Dr A. Jaarsveld, Hugo de Vries-Laboratorium,
Plantage Middenlaan 2a, A'dam C.

Redacteur: C. Bas, Rapenburg 98a, Leiden.

Auteursrechten voorbehouden.

ALGEMENE LEDENVERGADERING.

Op zaterdag 6 april 1957, aanvang 14.00 uur, in het Botanisch Laboratorium, Lange Nieuwstraat 106, Utrecht. (Voor agenda van huishoudelijke vergadering zie convocatie van begin maart.)

Na de pauze, waarin een eenvoudige gemeenschappelijke maaltijd in een restaurant zal worden gebruikt:

Voordracht- en discussieavond (aanvang 19.30 uur):

1. C. Bas: Voorkomen en verspreiding van Amanitasoorten in Nederland.
2. H. S. C. Huijsman: Op paddestoelenjacht met de kampeerwagen.

Na deze voordrachten zal er nog ruimschoots tijd beschikbaar zijn voor het vertonen van paddestoelen of afbeeldingen en voor bespreking van eventuele problemen die ter tafel komen. Ieder kan hier het zijne toe bijdragen.

TUSSEN JURA EN VOGEZEN.

Gedurende de twee afgelopen jaren heb ik een groot deel van het seizoen doorgebracht in Lougres, een plaatsje van drie à vierhonderd inwoners gelegen in het lage en bosrijke heuvelland dat zich uitstrekt tussen Jura en Vogezen. Het is geen toeval dat ik Lougres koos als uitgangspunt voor mijn mycologische excursies, want allereerst heeft de landstreek een grote reputatie omdat Lucien Quélet (1832-1899) in het nabije Hérimoncourt het grootste deel van zijn leven heeft doorgebracht en in de tweede plaats staat in Lougres het stamhuis van mijn mycologische vriend Georges Becker, die er in een wijde omtrek alle uitge-

zochte plekjes kent. Dat laatste bleek ook zijn eigenaardige nadelen te bezitten, daar Mr. Becker soms drie keer op een dag met een grote mand gevuld met rariteiten kwam aandragen, zodat ik zelf vaak nauwelijks de gelegenheid kon vinden de bossen in te gaan. En als ik dan eindelijk al het materiaal had bestudeerd en, popelend van verlangen om zèlf op jacht te gaan, me bukte om mijn schoenen aan te trekken, dàn zag ik, in een triomfantelijke houding met een stralende glimlach op het gelaat en met een mandvol fungi in de hand de eeuwig dienstbare Mr. Becker weer in de verte opdoemen. Niettemin zou ik echter zonder mijn vriend Becker buitengewoon veel gemist hebben en ik kan hem niet dankbaar genoeg zijn voor het vele dat hij mij getoond en geleerd heeft.

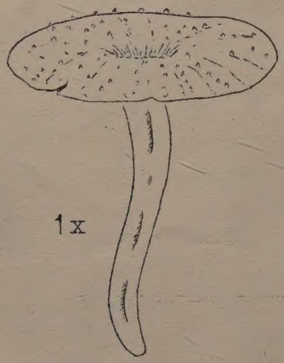

fig. 1 Lactarius spinosulus

De bevolking van deze streek bestond oorspronkelijk voor een belangrijk deel uit kleine landbouwers. Zeer velen van hen hebben echter hun wisselvallig bedrijf, met de wisselende inkomsten en de onzekere toekomst, in de steek gelaten terwille van een vast loon en het gevoel van een veilige geborgenheid in de haven van allerlei sociale voorzieningen. Deze omschakeling is hier vergemakkelijkt door de enorme uitbreiding van de autofabrieken van Peugeot in het nabijgelegen Montbéliard gedurende de laatste tientallen van jaren. Het is óók de natuurhistoricus die hiervan profiteert, want het land wordt er geducht verwaarloosd en de weiden, waarop hier en daar wel eens een paar koeien grazen, zijn er nog nimmer het slachtoffer geworden van de kunstmest, die onherroepelijk de Orchideeën en veel Hygrophori en rosesporigen uitroeit. De verwaarlozing gaat zelfs zóver dat op tal van plaatsen het gras op de maaiweiden blijft staan, die dan allengs spontaan door bos worden vervangen. De samenstelling van het jonge bos wordt dan ook vaak louter door het toeval bepaald en bestaat uit een bonte verscheidenheid van haast alle in Midden-Europa inheemse boom- en struiksoorten, waaronder zich een rijke fungusflora ontwikkelt. Deze mengeling brengt echter de moeilijkheid met zich mede dat het in concrete gevallen nauwelijks is te bepalen met welke boom of boomsoort een bepaalde fungus een mycorrhiza vormt. En het kan belangrijk zijn dit te weten. Zo is Lactarius pyrogalus tamelijk streng aan de hazelaar gebonden en L. circellatus, die veel op de eerste kan lijken en om Lougres even algemeen is, aan de haagbeuk. In geval van twijfel kan dan ook een blik

naar het bladerdak op belangrijke wijze bijdragen tot het stellen van een waarschijnlijkheidsdiagnose. Niet aldus echter om Lougres, waar men bijna steeds in de bovenlaag blad van haagbeuk bespeurt als de onderlaag gevormd wordt door een hazelaar. Het duo L. pyrogalus-circellatus geeft nog aanleiding tot een andere opmerking. Volgens de literatuur zou de melk van L. pyrogalus met KOH een intens gele verkleuring geven, in tegenstelling tot de melk van L. circellatus. Neuhoff vermeldt evenwel dat hij bij dezelfde - hem door Haas toegezonden - exemplaren, waarbij Haas met KOH wèl een kleuromslag had waargenomen, geen verandering van kleur zag optreden. Toen ik deze reactie voor het eerst bij beide soorten tegelijk uitvoerde, vond ik inderdaad bij L. pyrogalus een fraaie geelkleuring van de melk, doch bij L. circellatus, tot mijn niet geringe verbazing, een geelkleuring van één der melkdruppels, terwijl de andere melkdruppels van hetzelfde exemplaar en op dezelfde wijze opgevangen, geen kleuromslag vertoonden. Natuurlijk ben ik aan het experimenteren gegaan om dit raadsel op te lossen. Het bleek nu dat als ik een glasstaaf met sterke KOH even licht afwiste vóór het uitvoeren van de reactie, zó dat nog slechts een geringe hoeveelheid KOH op de glasstaaf aanwezig was, wèl een geelkleuring ontstond, doch dat deze niet optrad als ik de reactie op de gewone wijze trachtte uit te voeren door een druppel melksap en een druppel KOH met elkaar te mengen. Enige weken later de reactie herhalende, vond ik deze bij beide soorten zoals die zich volgens het boekje dient af te spelen, zodat nòch een kleine nòch een grotere hoeveelheid KOH in staat was de kleursomslag bij de melk van L. circellatus tot stand te brengen. Uit dit voorbeeld kan men alweer zien hoe uiterst voorzichtig men moet zijn met het trekken van conclusies bij de uitvoering van kleurreacties.

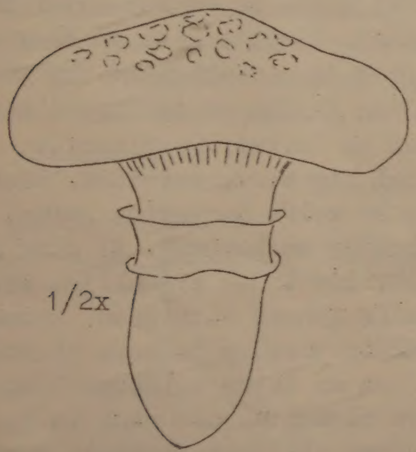

fig. 2 Armillariella imperialis

Nu ik het tòch over Lactarii heb, noem ik nog een paar andere vertegenwoordigers van dit geslacht die om Lougres niet zeldzaam zijn. Allereerst dan L. piperatus, die er, evenals in de meeste andere Centreurope loofbosgebieden, uiterst algemeen is. L. glaucescens, iets minder groot en onregelmatiger van vorm, met een ruwer hoedoppervlak dat vaak hier en daar het aspect heeft van beschimmelde kaas en die

ook groenachtig is op de oude wondplekken, is veel minder algemeen, evenals L. cilicioides in de zin van Neuhoff, die wel een hoeddoorsnede van 20 cm kan bereiken en een sterk witgebaarde rand en gele melk heeft. Herhaaldelijk heb ik L. flavidus ontmoet en tevens heb ik met de sierlijk gewimperde en lilaächtige L. spinosulus (fig. 1) kennisgemaakt, die in enkele berkebosjes erg algemeen is. Dit zij slechts een greep uit de veelheid.

Daar de bodem in deze streek zeer kalkrijk is, is de samenstelling van de flora er geheel anders dan in Nederland. Slechts hier en daar komen meer zure bosgedeelten voor, die zich door de aanwezigheid van soorten als Amanita vaginata var. fulva, Lactarius vietus en tabidus (in de zin van Konrad en Favre), Cortinarius armillatus, bolaris e.d., verraden. Heel zeldzaam zijn er zelfs Lactarius rufus, Boletus variegatus en bovinus. Al deze genoemde soorten, die in de eigenlijke kalkrijke Jura zelfs geheel ontbreken, komen echter veelvuldig voor op de zure plateaux van de hoge Jura en in de kalkarme Vogezen. Van de verdere elementen die zich in de buurt van Lougres niet geheel thuis voelen, mogen veel montane Agaricales als Armillariella imperialis (fig. 2), Hygrophorus piceae, Lactarius badiosanguineus, scrobiculatus (fig. 3) en Mycena rosella genoemd worden. Tot deze categorie behoren ook, althans voor de breedte waarop Lougres ligt, Russula ochroleuca en de bij ons zo zeldzame Rozites caperata. In een Duits blaadje heb ik eens gelezen dat deze bruinsporige obligaat gebonden zou zijn aan de bosbes. Inderdaad vindt men R. caperata en Vaccinium myrtillus bijna steeds in elkaars onmiddellijke nabijheid, hoewel het me in Zwitserland al eens was opgevallen dat de onderlinge afstand wel 20 à 30 M. kan bedragen. Tenslotte vond de Hr. Becker, wie ik verzocht had hier oók op te willen letten, R. caperata nabij Altkirch in de Elzas in een bos waar de bosbeplant geheel ontbreekt. Blijkbaar zijn Phanerogaam en Kryptogaam hier aan hetzelfde soort substraat gebonden en is het voorkomen van R. caperata niet afhankelijk (of alleen afhankelijk) te stellen van het voorkomen van Vaccinium myrtillus.

1/2x

fig. 3 Lactarius scrobicalatus

De flora van de kalkrijke bossen is voor ons wel heel byzonder. Het aantal Russulasoorten is er enorm groot en vooral de soorten met intens

gele lamellen en sporen, die bij ons zo uiterst schaars vertegenwoordigd zijn, komen er in groten getale voor. Ik noem b.v. de integragroep (met integra, olivacea, alutacea, romellii, curtipes, enz.), de adulterina-firmulagroep in vele soorten, de nauseosagroep en het onontwarbaar melzeri-laetacomplex. In de weinig weken dat ik mijn speciale aandacht aan de Russula's heb gegeven (Aug. 1956), heb ik omstreeks een 75 soorten op een oppervlak van weinig vierkante kilometers ontmoet. En dan was de Augustusmaand van het vorig jaar buitengewoon nat en daarom voor Russula's vrij ongunstig. Van veel soorten heb ik maar weinig of sterk door slakken aangevreten exemplaren in handen gehad en ik zal er ook nog wel heel wat gemist hebben.

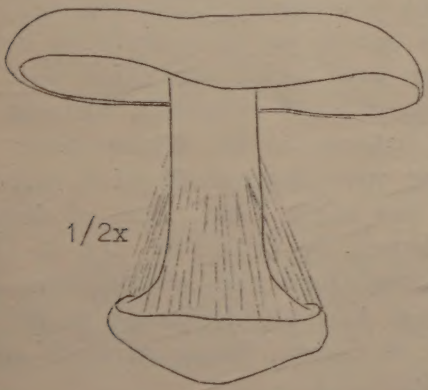

fig. 4 Een Cortinarius uit de groep der Scauri

Als tegen September de meer selecte Russulasoorten zich gaan terugtrekken, is de tijd voor de grote Cortinarii aangebroken. De Phlegmaciën en in het byzonder de Scauri (fig. 4), zijn door vorm en kleur wel de mooiste van alle paddestoelen, vooral als ze jong en vers zijn en nog dicht in hun sluier zitten. Later worden de fraaie kleuren van de hoed, berustend op de aanwezigheid van kleurstoffen die zich binnen in de hyphen bevinden, overschaduwd en verdrongen door ophopingen van bruinachtige kleurstoffen die op of in de ruimten tùssen de hyphen worden afgezet. Tevens worden de aanvankelijke gele, blauwe, groene, olijf- of leemkleurige lamellen spoedig bruin gekleurd door de zich ontwikkelende sporen. Phlegmaciumsoorten uit geheel verschillende groepen gaan dan ook meer en meer op elkaar gelijken naarmate ze ouder worden. Ditzelfde geldt, zij het in mindere mate ook voor de andere Cortinarii, zodat het in het algemeen verloren moeite is een determinatie te entameren als men nàást de volwassen niet tevens jonge exemplaren tot zijn beschikking heeft. Helaas is in '56 het Cortinariusfestijn maar van uiterst korte duur geweest. Toen tegen half September de Heer Bas vol verwachting te Lougres verscheen, tegelijk met de eerste Scauri, was diens enthousiasme groot bij het zien van de prachtige gele Cort. elegantissimus, de rose C. fulvoincarnatus, de diep blauwe C. caerulescens en caesiocyaneus en de groene C. prasinus. Wredelijk kwam juist op dat ogenblik de eerste (en laatste) lang verbeide golf zomerse warmte van het jaar het land

overspoelen en bracht alle Cortinarii schielijk aan hun einde. Ook toen veertien dagen later de eindeloze buien zich weer meldden, weigerden de Cortinarii zich weder te vertonen.

Behalve het bos leveren ook de weiden, zoals in het begin reeds kort vermeld, hun bijdrage tot de zwammenrijkdom. De prachtig blauwe Entoloma madidum, Ent. prunuloides, porphyrophaeum, griseocyaneum en een groot aantal andere rosesporigen bevolkten er het grasland in de herfst van '55, doch kwamen in het uiterst ongunstige '56 nauwelijks te voorschijn. Wèl hebben we medio Juni '56 een kortstondige en massale opbloei meegemaakt van Leptonia's op de hellingen van de Perche, een tamelijk kale en grazige heuvel die een tachtig meter boven de omgeving uitsteekt. Op een bepaald ogenblik groeiden er 14 Leptoniasoorten door elkaar, waarvan verschillende alle determinatiepogingen tartten. Ik heb even onder hoogspanning moeten werken om alle dubieuse soorten vast te leggen. Gelukkig maar, want een week later was alles weer verdwenen. En laat ik dan vooral de Hygrophori niet vergeten, waarvan we in Lougres een vijftig soorten vonden. Volgens de Hr. Becker maar een schrale oogst, omdat de afgelopen jaren voor Hygrophori niet gunstig zouden zijn geweest. Wat een verschil met ons eigen land, waar we ieder jaar maar een paar soorten plegen te ontmoeten. De Limaciums uit de bossen echter behoren meer in de montane en submontane streken thuis en de Hygrocyben zijn bij ons grotendeels verjaagd door de kunstmest en handhaven zich nog slechts hier en daar op een verlaten, venig en zuur weitje, langs de duinreep of soms aan een dijkvoet.

Het bijwonen van excursies of „het zoeken" in het buitenland is uiterst leerzaam. We krijgen dan de gelegenheid eens kennis te maken met tal van soorten die we steeds maar afgebeeld vinden in de meeste mycologische plaatwerken, zonder ze ooit in ons land te ontmoeten. Vaak worden we aanvankelijk door een verblijf in den vreemde overweldigd door het vele nieuwe dat we zien. Allengs gaan we echter beseffen dat ieder gebied zijn eigen karakter heeft en zijn eigen rijkdommen biedt en dat dezelfde factoren die het vóórkomen van het éne mogelijk maken, de aanwezigheid van het ándere uitsluiten. In Nederland mogen we dan al veel spectaculaire Agaricales missen, voor wat betreft de weinig opvallende soorten slaat de balans naar de goede zijde over. Ik denk hier aan de vele Mycena's, Psathyrella's, Inocyben en Hebeloma's, aan de kleine Cortinarii (veel Hydrocyben en Telamonia's in Drente), aan de soorten gebonden aan de els en vooral ook aan de flora van de duinen en van de veenachtige gebieden. En laten we niet vergeten dat het vaak juist de

weinig opvallende soorten zijn waar nog het meest aan te ontdekken valt. On cherche le bien où on le trouve!

Huijsman.

MEDEWERKING GEVRAAGD.

Dr. M. A. Donk (Rijksherbarium, Leiden) is voornemens binnen afzienbare tijd een aanvulling te geven op zijn „Revisie van de Nederlandse Heterobasidiomycetae en Homobasidiomycetae-Aphyllophoraceae" die in de Mededelingen van de Nederlandse Mycologische Vereniging 18-20 en 22 is verschenen. Dit werk dat alle Nederlandse basidiomyceten, uitgezonderd de plaatjeszwammen en de roest- en brandzwammen, behoort te bevatten, is sinds het verschijnen door vele nieuwe vondsten zeer onvolledig geworden. Voor het verzamelen van aanvullende gegevens, vooral in de vorm van materiaal zou hij gaarne de medewerking krijgen van alle leden van onze vereniging!

NIEUWE LEDEN.

Mej. J. Groot, Gouw 24, Hoorn.
L. Guiot, Middenduinerweg 64, Santpoort.
J. J. van de Kam, Postbus 1180, Amsterdam-C.
G. de Smit, Raadhuisstraat 10, Bussum.
R. Wijsman, Oranje Nassaulaan 73, Amsterdam-Z.

ADRESWIJZIGINGEN.

A. L. van Beverwijk, Koningsweg 1a, Baarn.
H. Bremmer, Coornhertlaan 2, Eindhoven.
A. J. de Jong, Van Hogendorplaan 20, Vlaardingen.
T. O. van Kregten, p/a mevr. C. Quené, Roeltjesweg 1c, Hilversum.
Prof. Dr. J. Lanjouw, Hercules Segherslaan 6, Bilthoven.

OVERLEDEN.

F. P. Jelier, Wageningen: overleden december 1956.

ALS LID BEDANKT.

C. J. Booy, Zutphen. H. C. van der Gaag, Wageningen. Dr. H. de Graaf, Rotterdam-O. A. W. E. Hettema-Verschuer, Almelo. Mr. A. Menalda, Leiden. J. Nierop, Hoek van Holland. Norges Landbrukshogskoles Bibliothek, Vollebekk. Dr. A. F. M. Reynders, Amersfoort.

TABELLEN.

Van de tabellen welke in Coolia verschenen, heeft de N.M.V. overdrukjes in voorraad. Deze tabellen zijn geschikt voor gebruik in het veld, daar geen microscopische kenmerken worden gebruikt.

Hydnumtabel + Gele en Bruine Russulatabel	ƒ 0,20
Marasmiustabel	" 0,30
Lepiotatabel (met figuren)	" 0,45

Ook voor niet-leden beschikbaar! De boletentabel is uitverkocht. Bestellen bij C. Bas, Rijksherbarium, Nonnensteeg 1, Leiden. Betaling op postrekening 90902, t.n.v. penningmeester Ned. Mycologische Vereniging, Amsterdam.

Koop deze tabellen om mee te nemen op excursie! Uw jaargangen van Coolia blijven dan ongeschonden.

ADVERTENTIE.

Gevraagd: „Fungus" jrg. 11, no. 4.

Aangeboden: „Fungus" jrg. 2, no. 3, 4 en 5; jrg. 7, no. 2; jrg. 8, no. 2; jrg. 10, no. 1, 2, 4, 5 en 6; jrg. 11, no. 1, 2 en 3; jrg. 12, no. 3, à ƒ 0,75 per nummer.

J. A. Weverling, Abrikozenplein 10, 's-Gravenhage.

KLEINE PARADE.

NOGMAALS AGARICUS BERNARDII

Tijdens een wandeling door de Bekslaan te Vogelenzang (25 VIII 1956), een laan die ieder lid van de vereniging wel bekend zal zijn, vond ik tussen de aan weerszijden aangeplante beuken Agaricus bernardii.

Deze champignon viel wel het sterkst op door zijn onaangename geur, die min of meer aan rotte vis deed denken. Verder door het gescheurde en gebarsten hoedoppervlak.

Volgens de heer Bas wordt deze soort doorgaans in zilte weiden gevonden. (zie ook Coolia 2 (6) : 47, 1955)

K. R. Libbenga.

Prins Bernhardstr. 61, Hillegom